

สังคมนิยม ในบทกวีเพื่อชีวิตของรวี โดมพระจันทร์ Socialism: In Poetry for Life of Rawi Domphrachan

พงศธร นัทธีประทุม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

Pongsatorn Nutteepratum

Graduate School, Ramkhamhaeng University, Thailand

Email: tayja29@hotmail.com

Received: Dec 24, 2021 / Revised: Mar 24, 2022 / Accepted: Apr 12, 2022

บทคัดย่อ

บทกวีเพื่อชีวิต คือ ประเภทหนึ่งของบทกวีหรือบทกลอน มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับคำว่า “ศิลปะเพื่อชีวิต” ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ การเปิดโปงความเลวร้ายของชีวิตในสังคมให้ประชาชนรับรู้ รวมถึงช่วยยื้อให้ประชาชนเคลื่อนไหวต่อสู้ไปสู่จุดหมายของชีวิตที่ดีกว่าเดิม รวี โดมพระจันทร์ เป็นนามปากกาของยุทธพงศ์ ภูริสัมบรรณ นักศึกษาปัญญาชนหัวก้าวหน้า ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มของกวีเพื่อชีวิตยุคที่สอง ที่เรียกว่า ยุคศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน โดยยุคดังกล่าวอยู่ในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 บทกวีเพื่อชีวิตของเขานำเสนอภาพสะท้อนของสังคม เศรษฐกิจ ในยุคดังกล่าว โดยตีแผ่ให้เห็นถึงความทุกข์ยากของชนชั้นผู้ใช้แรงงาน คนยากคนจนในสังคม โดยเฉพาะชนชั้นแรงงาน หรือกรรมกร ซึ่งคือพลังสำคัญของแนวคิดสังคมนิยมที่จะนำพาเปลี่ยนแปลงสังคมให้ไม่มีการกดขี่ขูดรีด เนื้อหาของบทกวีมีการใช้ภาษาทั้งการเปรียบเทียบ และกล่าวอย่างตรงไปตรงมา ให้เห็นแง่มุมของระบบทุนนิยม เป็นการปลุกเร้าให้เกิดการต่อสู้ระหว่างชนชั้น บางบทถึงขั้นปลุกใจให้ลุกขึ้นสู้โค่นล้มปฏิวัติตามแนวทางสังคมนิยม

การศึกษามบทกวีเพื่อชีวิตของรวี โดมพระจันทร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดสังคมนิยม จึงถือเป็นแง่มุมทางการศึกษาเรื่องราวของบทกวี ที่ไม่เพียงแต่ศึกษาในแง่ตามลักษณะภาษาที่สวยงาม มีสัมผัสนอก สัมผัสใน หรือเสพเพื่อความรื่นรมย์ใจเท่านั้น แต่บทกวีเพื่อชีวิต ยังสามารถศึกษาได้ในแง่ของภาพสะท้อนทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองอีกด้วย

คำสำคัญ: สังคมนิยม; บทกวีเพื่อชีวิต; เพื่อชีวิต

Abstract:

Poetry for life is a type of poetry related to the phrase “art for life”. Its outstanding feature is the exposure of life’s wretchedness in society to make members of the general public acknowledge it and to provoke people to fight for better goals in life.

Rawi Domphrachan is the pen name of Yutthaphong Phurisamban, who is a student and progressive intellectual. He is categorized as belonging to the second era of the poets for life group which is named the era of art for life, art for the people. This era was the period from October 14, 1973 to October 6, 1976. His poetry for life presents reflections of the society and economy in the said era. It unfolds the sufferings of the labor class and the poor people. The labor class or laborers are an important force in the concept of

socialism which will change society to be free from exploitation and oppression. Language in the contents of the poetry is in the form of a comparison as well as a straightforward statement depicting the wickedness of capitalism. It stimulates struggles between classes. Some pieces of poetry encourage people to stand up and fight for revolution based on the socialism approach.

The study of the poetry for life of Rawi Domphrachan which reflects the concepts of socialism is not only the study of the aesthetics of the language with external and internal rhymes or for pleasure. Poetry for life can be studied in the aspects of social, economic, and political reflections as well.

Keywords: Socialism; Poetry for Life; For Life

1. บทนำ

บทความนี้ ต้องการเชิญชวนผู้อ่าน ย้อนกลับไปรำลึกถึงหน้าประวัติศาสตร์สังคมการเมืองไทย ในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เพราะในขณะที่ผู้เขียน เขียนบทความ คือ วาระครบรอบ 45 ปี 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พอดี (พ.ศ. 2564) ในรายละเอียดของเหตุการณ์เหล่านั้น ผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาการประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง การปกครอง คงทราบดี จึงมิได้เอ่ยถึงในที่นี้ ดังนั้น บทความนี้ ผู้เขียนจึงขอแนะนำเสนอบทกวี หรือบทกลอนของนักคิด นักเขียน ท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นปัญญาชน นักศึกษาหัวก้าวหน้าในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เพื่อชี้ให้เห็นว่า บทกวีของเขาสะท้อนให้เห็นแนวคิดสังคมนิยมอย่างไรบ้าง รวมถึงชี้ให้เห็นถึงพลังของบทกวี ซึ่งไม่เพียงแค่มิประโยชน์ต่อผู้อ่านในแง่ของความงดงามทางภาษาทางวรรณศิลป์ ที่มีสัมผัสนอก สัมผัสใน ก่อให้เกิดความรื่นรมย์ใจแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นอาวุธทางปัญญาในการปลุกใจมวลชนให้ลุกขึ้นต่อต้าน เรียกร้องเสรีภาพ จนเกิดการขับไล่เผด็จการทหารในยุคนั้น นักคิด นักเขียน หรือกวี คนดังกล่าว คือ “รวี โดมพระจันทร์” โดยจะขอยกตัวอย่างบทกวีชิ้นสำคัญของเขามาเพียงบางบท เพื่อแสดงให้เห็นถึงเนื้อหาของบทกวีที่แฝงถึงแนวคิดสังคมนิยม ทั้งนี้ เพราะว่าการศึกษากวีในยุคดังกล่าว อาจมีข้อจำกัด เนื่องจากสาเหตุที่ว่า บทกวีหรือบทกลอนหลายบทได้สูญหายไปตามกาลเวลา รวมถึงเป็นเอกสารต้องห้าม หรือหนังสือต้องห้ามทางการเมือง ทำให้ไม่สามารถบันทึกตีพิมพ์ได้

ก่อนที่จะนำเสนอถึงความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาในบทกวีเพื่อชีวิตของรวี โดมพระจันทร์ กับแนวคิดสังคมนิยม จึงต้องกล่าวถึงที่มาที่ไปของตัวนักเขียน หรือกวี รวมถึงแนวความคิดเรื่องบทกวีเพื่อชีวิต แนวคิดสังคมนิยม และวิเคราะห์ให้เห็นถึงเนื้อหาของบทกวีที่สะท้อนแนวคิดสังคมนิยม ตามลำดับในบทความชิ้นนี้

2. ทำความรู้จักกับรวี โดมพระจันทร์

ข้อมูลจาก หนังสือชุด “ตุลาวรรณกรรม” โดย มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา (2546, หน้า 100) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของรวี โดมพระจันทร์ ไว้ว่า เป็นนามปากกาของ “ยุทธพงศ์ ภูริสัมบรรณ เกิดเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ตำบลหนองปลาไหล อำเภอบางปะอิน จังหวัดพิจิตร เรียนชั้นประถมศึกษา ที่โรงเรียนวัดหนองปลาไหล และโรงเรียนเทศบาล 3 วัดท่ามะปราง อำเภอมืองจังหวัดพิษณุโลก เรียนชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ชีวิตครอบครัว สมรสกับแพทย์หญิง วารุณี (สุดเจริญ) ภูริสัมบรรณ มีบุตรชายหนึ่งคนชื่อ “วรภัทร” และบุตรสาวหนึ่งคนชื่อ “รพีจันทร์”

ผลงานการประพันธ์บทกวี ที่ได้รับการรวมเล่มในช่วงปี พ.ศ. 2516-2518 ได้แก่ บทกวีเพื่อชีวิต, ต่อสู้ กู้ชาติ เอกราชฎ์อธิปไตย, พลิกฟ้าคว่ำแผ่นดิน, ตะวันแดง

บทกวีที่โดดเด่นที่สุดของรวิ โดมพระจันทร์ คือ บทกวีที่ใช้ชื่อว่า “ตื่นเถิดเสรีชน” ซึ่งมีวรรคทองที่ว่า (มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา, 2546, หน้า 40)

“ตื่นเถิดเสรีชน   อย่ายอมทนก้มหน้าผืน
ดาบหอกกระบอกปืน   หรือทนคลื่นกระแสเรา”

บทกวีดังกล่าวเขียนเมื่อ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ตีพิมพ์ครั้งแรก ในวารสารเศรษฐศาสตร์ เพื่อเฉลิมฉลองวาระเปิดตึกเรียนใหม่ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2515 ภายหลัง มักถูกนำไปใช้ปลุกขวัญ กำลังใจ ในการต่อสู้ของนักเรียน นักศึกษา ประชาชน โดยเฉพาะช่วงปี พ.ศ. 2515-2516 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

3. บทกวีเพื่อชีวิต

นักกลอน ที่ได้นำบทกวี หรือบทกลอนของเขามาเป็นเครื่องมือสื่อสารถึงความคิดที่สะท้อนภาพชีวิตของผู้คนในสังคม รวมถึงเศรษฐกิจ การเมืองในยุคต่าง ๆ นั้น ถูกเรียกว่า “กวีเพื่อชีวิต” ส่วนบทกวีของพวกเขา ก็คือ “บทกวีเพื่อชีวิต” โดยคำว่า “เพื่อชีวิต” จิตร ภูมิศักดิ์ ได้อธิบายไว้เชื่อมโยงกับคำว่า “ศิลปะเพื่อชีวิต” โดยรวมทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นศิลปะ จึงหมายความว่า รวมถึงบทกวีซึ่งคือศิลปะการประพันธ์แบบหนึ่งด้วย ทั้งนี้ ศิลปะเพื่อชีวิตที่สร้างขึ้นมามีต้องส่งผลไปยังประชาชน ซึ่งก็คือ ผู้เสพศิลปะ ต้องมีประโยชน์ต่อชีวิตประชาชน ต้องเปิดโปงความเลวร้ายของชีวิตในสังคม ให้ประชาชนรับรู้ รวมถึงช่วยทำให้ประชาชนเคลื่อนไหวต่อสู้ไปสู่จุดหมายของชีวิตที่ดีกว่าเดิม (ทีปกร (จิตร ภูมิศักดิ์), 2515, หน้า 130)

จากการศึกษายุคต่าง ๆ ของบทกวีเพื่อชีวิต ซึ่งมี 4 ยุค พบว่า รวิ โดมพระจันทร์ จัดอยู่ในกลุ่มของกวีเพื่อชีวิตยุคที่สอง ที่เรียกว่า ยุคศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน ซึ่งยุคดังกล่าวอยู่ในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 (ทรงศักดิ์ ปรารังค์วัฒนกุล, 2525, หน้า 16)

บทกวีเพื่อชีวิต จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมเพื่อชีวิต โดย อนุช อภาภิรม (2522, หน้า 113) ได้อธิบายถึงลักษณะของวรรณกรรมดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องต้องกันกับแนวทางศิลปะเพื่อชีวิตของ ทีปกร (จิตร ภูมิศักดิ์) (2515) ข้างต้นดังต่อไปนี้

1. เน้นความเรียบง่าย ไม่เ็นเยื่อ
2. ฉายภาพความจริงในสังคม เช่น การต่อสู้ระหว่างชนชั้นทางสังคม
3. สร้างความสะเทือนอารมณ์ สะเทือนใจ
4. ปลุกจิตสำนึกด้วยการแสดงออกอย่างตั้งใจ หวังผลชัดเจนแน่นอน
5. รับผิดชอบต่อประชา มหาชน กล่าวคือ
  - 5.1 ชี้ให้เห็นถึงแนวทางดัดแปลงโลก
  - 5.2 ทิ่มแทงศัตรู
  - 5.3 ปลุกเร้า สร้างแรงใจ
  - 5.4 ยกย่องความดีส่วนตัวของมหาชน
  - 5.5 สร้างความพอใจแก่มหาชน

จากแนวคิดบทกวีเพื่อชีวิตดังกล่าว บทกวีของรวิ โดมพระจันทร์ ก็มีเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จึงได้ถูกจัดไว้ในกลุ่มของบทกวีเพื่อชีวิตยุคที่สอง รวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดสังคมนิยมซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่บทความนี้ต้องการนำเสนอและวิเคราะห์

4. แนวคิดสังคมนิยม

ในทางการเมือง การปกครอง มีหลายความเชื่อในการปกครอง แต่ละรัฐบาลจะต้องมีแนวคิดทางการเมืองแบบใดแบบหนึ่งเป็นรากฐานในการวางนโยบาย และกำหนดรูปแบบการปกครอง ตลอดจนขอบเขตในการใช้อำนาจเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมาย (สุขุม นวลสกุล, 2557, หน้า 7) ทั้งนี้ แนวคิดทางการเมืองจะต้องมีส่วนสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับหลายภาคส่วน ทั้งการเมือง สังคม เศรษฐกิจ

แนวคิดสังคมนิยม (socialism) ถือเป็นอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ ที่รัฐเข้าควบคุมในด้านเศรษฐกิจหลักของประเทศ ส่วนรูปแบบการเมือง การปกครอง อาจเป็นประชาธิปไตยหรือเผด็จการก็ได้ แตกต่างจากอุดมการณ์เสรีนิยมซึ่งนำไปสู่รูปแบบการใช้อำนาจแบบอสังคมนิยม และรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย (สุขุม นวลสกุล, 2557, หน้า 9)

Karl Marx ผู้ให้กำเนิด Marxism ถือได้ว่าเป็นนักคิด นักปรัชญาสายสังคมนิยมสุดโต่งอันนำไปสู่สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ที่เชื่อว่า สังคมสามารถกระจายรายได้อย่างเท่าเทียมกัน ปราศจากชนชั้น ทุกคนสามารถใช้ชีวิตตามใจปรารถนา ขอแค่เพียงมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และชุมชนส่วนรวม (ฉันทิมา อ่องสุรศักดิ์, 2526, หน้า 140)

ผู้ที่มีความคิดไปในทางสังคมนิยม มักถูกเรียกว่า “ซ้าย” ในทางการเมือง ฝ่ายซ้าย คือ ตัวแทนของผู้ด้อยอำนาจ มักเป็นคนยากคนจน ที่มีอยู่มากมาย เช่น กรรมกร ชาวนา คนขายของในสังคม ส่วนฝ่ายขวา คือ ฝ่ายเจ้านาย เหล่าทหาร ขุนนาง ผู้ทรงเกียรติ คนร่ำรวย นายทุน เจ้าของกิจการ และนักธุรกิจ เป็นต้น โดยทั้งสองฝ่าย นิยมแยกกันนั่งคนละฝั่งในระดับสากล พรรคการเมืองในแนวอนุรักษนิยม เป็นพรรคของผู้มีอำนาจในสังคมดั้งเดิม ส่วนใหญ่มักสุขสบายกว่าผู้ทุกข์ยาก จึงมักเรียกกันว่า พรรคฝ่ายขวา ส่วนพรรคสังคมนิยมเป็นพรรคที่เป็นตัวแทนของมวลชน คนไร้สมบัติ และคนยากคนจนทั้งหลาย จึงมักเรียกกันว่า พรรคฝ่ายซ้าย (โชคชัย สุทธาเวศ, ม.ป.ป.) เมื่อเป็นเช่นนี้ แนวคิดสังคมนิยม จึงมีลักษณะสำคัญที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น ดังต่อไปนี้ (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2557, หน้า 7-8)

1. ความคิดที่คัดค้านการปกครอง ครอบงำของทุน และนายทุน เห็นว่าทุน และนายทุน เป็นสาเหตุแห่งการกดขี่ขูดรีดประชาชนในปัจจุบัน คัดค้านการขูดรีดระหว่างคนกับคน คัดค้านคนกินคน
2. ความคิดที่จะเอาทุนหรือทรัพย์สินของเอกชน ที่สามารถนำไปใช้กดขี่ ขูดรีดผู้อื่นได้ เอามาเป็นของกลาง (ส่วนทรัพย์สินส่วนตัว เช่น แปรงสีฟัน เสื้อผ้าที่สวมใส่ ที่ไม่สามารถใช้กดขี่ผู้อื่นได้ ก็ไม่จำเป็นต้องเอามาเป็นของกลาง)
3. ความคิดที่ว่า พลังของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนผู้ใช้แรงงาน คือ กรรมกร ชาวนา จะเป็นพลังหลักในการสร้างสรรค์สังคมนิยม
4. ความคิดที่ว่า การต่อสู้กับระบบทุนนิยม และสร้างสรรค์สังคมนิยม นั้น จะต้องใช้วิธีการรุนแรงวิธีการปฏิวัติเท่านั้น จึงทำได้สำเร็จ
5. ความคิดที่ว่า ความคิดแบบสังคมนิยมก็ดี พลังการต่อสู้ก็ดี ไม่ใช่เป็นสิ่งที่อยู่ ๆ จะเกิดขึ้นเองอย่างเป็นระบบในหมู่กรรมกร ชาวนา หากจะเกิดขึ้น โดยมีพรรคการเมืองที่ยืนอยู่ข้างประชาชนเป็นผู้ชี้นำ เป็นแกนกลางของความคิดและการต่อสู้ จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า แนวความคิดสังคมนิยม เป็นอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ ที่อยากเห็นความเท่าเทียมในสังคม ไม่ต้องการให้นายทุนครอบงำ กดขี่ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลค่อนข้างมากต่อการเคลื่อนไหว ต่อสู้ทางการเมืองของนักศึกษา ปัญญาชนในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-6 ตุลาคม พ.ศ. 2519

5. บทวิเคราะห์สังคมนิยม ในบทกวีเพื่อชีวิตของ รวี โดมพระจันทร์

การต่อสู้ทางการเมืองโดยภาคประชาชน มักมีความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจปากท้องความเป็นอยู่ ต้องการความยุติธรรมมากขึ้น ความเท่าเทียม เป็นธรรมที่มากขึ้น ในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ก็เช่นเดียวกัน ปัญหาเหล่านี้ถูกสะสม เกาะกินสังคมไทย อันมีความสืบเนื่องมาจากระบอบการเมืองที่ไม่ชอบธรรม (ลิขิต ธีรเวคิน, 2541, หน้า 185) ดังนั้น นักศึกษา ปัญญาชนหัวก้าวหน้าที่ได้รับแนวคิด ความรู้ต่าง ๆ จากร่วมหาวิทยาลัยก็เริ่ม

ที่จะนำเอาความรู้จากการศึกษา จากการอ่านค้นคว้าแนวความคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมมาเรียกร้อยระบอบการเมือง การปกครองที่เสรีเป็นธรรมมากขึ้น รวมถึงระบบเศรษฐกิจสังคมที่เป็นธรรมมากขึ้น การเรียกร้อยดังกล่าว ไม่เพียงแต่การเดินทาง ขบวนการประท้วง แต่รวมถึงการผลิตงานวรรณกรรมออกมาเป็นเครื่องมือในการปลุกเร้า ปลุกใจประชาชน เผยแพร่ออกไปให้ได้ รั้งรู้มากขึ้น

ในแง่ทฤษฎี ความคิดเหล่านี้สอดคล้องกับแนวทางการครองความเป็นใหญ่ทางการเมือง หรือ “ทฤษฎีว่าด้วยการ ครองความเป็นใหญ่” (Hegemony) หรือ “การครองอำนาจนำ” ของ อันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) นักทฤษฎี มาร์กซิสต์ ชาวอิตาลีเลียน (Ayers, 2008) ซึ่งอธิบายถึงความคิดเรื่องการครอบงำความคิดของฝ่ายหนึ่งต่ออีกฝ่ายหนึ่ง โดยกรัมสกี ให้ความสำคัญกับการครอบงำสังคมผ่านโครงสร้างส่วนบน ซึ่งประกอบด้วย สังคมการเมือง (political society) เป็นส่วนของ การกดขี่ บังคับ ใช้อำนาจปราบปรามโดยกลไกของรัฐนั่นเอง และอีกส่วนหนึ่ง เรียกว่า ประชาสังคม (civil society) เป็นส่วน ของกิจกรรมทางปัญญา อันหมายรวมถึงภาคสื่อสารมวลชน การศึกษา ศาสนา ถ้าหากครอบงำส่วนนี้ได้สมบูรณ์ จะมีชัยชนะ เต็ดขาดสมบูรณ์เหนือสังคม (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2524, หน้า 165) ดังนั้น นักศึกษา ปัญญาชนหัวก้าวหน้าที่ได้รับการศึกษา และผลิตงานวรรณกรรม ไม่ว่าจะป็นหนังสือ บทกวี ต่าง ๆ จึงมีบทบาทสำคัญต่อการครองความเป็นใหญ่ทางการเมือง หรือ ครองใจมวลชนผ่านเครื่องมือทางปัญญา หรืออาวุธทางปัญญาเหล่านี้

บทกวีเพื่อชีวิตของนักศึกษา ปัญญาชน ในยุคที่สอง หรือที่กล่าวไปข้างต้นว่า คือ ยุคศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อ ประชาชน (14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-6 ตุลาคม พ.ศ. 2519) ก็เช่นเดียวกัน ถือเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมืองของนักศึกษา ปัญญาชนในยุคดังกล่าว โดยผลิตออกมาผ่านทางวารสารของมหาวิทยาลัย หรือสื่อสิ่งพิมพ์หัวก้าวหน้าในยุคนี้ที่อยู่ฝ่ายเดียวกัน กับนักศึกษา เช่น คนจน, สังคมศาสตร์ปริทัศน์ เป็นต้น ทั้งนี้ กวีหรือนักเขียนในยุคนี้มีหลายคน เช่น วิสา คัญทัพ, ประเสริฐ จันดำ, วัฒน์ วรรณ วรรณยางกูร เป็นต้น แต่ที่ผู้เขียนสนใจมากที่สุด และนำมาเสนอในบทความนี้ก็คือ รวี โดมพระจันทร์ เนื่องด้วยเพราะ ประทับใจในบทกวี “ตื่นเถิดเสรีชน” รวมถึงบทกวีอีกหลายบทที่จะยกมานำเสนอ มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดสังคมนิยม อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา ดังต่อไปนี้

บทกวีที่ใช้ชื่อว่า “อำนาจแรงงาน” เขียนเมื่อ 5 เมษายน พ.ศ. 2516 พิมพ์ครั้งแรกในวารสาร “คนจน” โดย สหพันธ์- นักศึกษาเสรีแห่งประเทศไทย ดังความว่า (มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา, 2546, หน้า 46)

เสียงค้อนกระทบทั่ง	กระหึ่มดังก้องกังวาน
แรงค้อนครุ๋นปาน	เป็นเปลวไฟที่ไหม้ฟืน
เกร็งข้ออั้นกำยำ	คอยกระหน่ำคนข่มขืน
ชุดรีดแรงเต็มกลืน	อย่าให้รอดแรงมือไป
งล้อประวัติศาสตร์	ประชาชาติออกแรงไส
ปลักหล่มบ่งใจ	ที่หมายมุ่งปะทะทาน
ด้วยเลือดด้วยเหงื่อไคล	จะหลั่งไหลเป็นแรงงาน
พลิกฟ้าแผ่นดินดาน	ให้สมโลกที่หมายมี
เสียงค้อนกระทบทั่ง	กระหึ่มดังทั้งปฐพี
แรงค้อนซ้ำซ้อนตี	กำหนดครุวัตธุธรรม
แปรโลกพันโศกเศร้า	สังคมเก่าจักตกต่ำ
ด้วยมือคนงานกำ	ชะตากรรมแห่งมวลชน

จากบทกวีนี้ จะเห็นได้ชัดเจนว่า มีเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงพลังของชนชั้นแรงงาน ซึ่งเป็นขั้วตรงข้ามของชนชั้นนายทุน ในแนวคิดสังคมนิยม กลุ่มเป้าหมายของบทกวีต้องการนำเสนอไปถึงคนกลุ่มนี้ ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากอาชีพขายแรงงาน แรงกาย และเป็นการนำเอาสัญลักษณ์ของชนชั้นแรงงาน นั่นก็คือ “ค้อน” “เลือด” “เหงื่อไคล” ซึ่งถือเป็นปัจจัยในการทำมาหากิน

ดังที่แนวคิดของ Marx เรียกสิ่งนี้ว่า “ปัจจัยการผลิต” แลกกับค่าแรงซึ่งไม่เป็นธรรม เพราะถูกขูดรีด ดังนั้น พลังของบทกวีนี้ จึงทั้งฉายภาพของความทุกข์ยากของแรงงาน รวมถึงปลุกเร้าให้ลุกขึ้นต่อสู้กับชนชั้นนายทุนที่คอยกดขี่ ขูดรีด ด้วยการ “แปรโลกพันโศกเศร้า สังคมเก่าจกตกต่ำ” นั้นหมายถึง ปลุกใจชนชั้นแรงงานให้ออกมาเปลี่ยนแปลง “สังคมเก่า” ซึ่งมีความหมายแฝงถึงสังคมปัจจุบัน ที่นายทุนกดขี่ขูดรีด จนก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อพวกเขาเหล่านั้นเอง

บทกวีที่ใช้ชื่อว่า “อาภุกรรมกร” เขียนเมื่อ เดือนกันยายน พ.ศ. 2515 พิมพ์ครั้งแรกในวารสาร “สังคมศาสตร์ปริทัศน์” ฉบับที่ 5 ปีที่ 12 พ.ศ. 2517 ดังความว่า (มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลาคม, 2546, หน้า 38)

อาภุกรรมกร	ไหลบ่าคลอนจนลู่หลัง
เหงื่อหยดก็หยาดหลัง	ไหลถั่งเคล้าคลุกดิน
เลือดเนื้อแรงธาทุ่ม	กระตุกหุ้มเนื้อจำดั้น
กัดก้อนเกลือกันกิน	เหงื่อไหลรินรสเค็มปร่า
ชีวิตที่ทับถม	มิใช่ถมอันไร้ค่า
เป็นทรัพย์อันคนา	สร้างโลกหน้าให้ไว้
แต่กฏอันกดขี่	มือยาวที่สาวเอาได้
ตัวรอดเป็นยอดใคร	อ้างมาใช้การบิดา
แวตาสีเหล็กนิล	มีหรือสิ้นหวังข้างหน้า
ทนกายใจฟันฝ่า	ไซ้ซี่ซ้าจะยอมใคร
จกกูตะโกนก้อง	จกเรียกร้องความเป็นไท
ปลดทุกข์ที่สูมใจ	ทั้งทุกข์กายที่ถูกโกง

จากบทกวีนี้ จะเห็นได้ว่า เป็นการนำเสนอความทุกข์ยาก ลำบากของกรรมกร หรือผู้ใช้แรงงาน ที่ต้องใช้เลือดเนื้อหยาดเหงื่อแลกค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม จนต้องทุกข์ยาก กระทั่งลำบากจนต้อง “กัดก้อนเกลือกิน” รวมถึงตีแผ่ด้านมืดของระบบทุนนิยม ว่ามี “. . . กฏอันกดขี่ มือยาวที่สาวเอาได้ ตัวรอดเป็นยอดใคร อ้างมาใช้การบิดา” นั้นหมายถึง กฏของระบบทุนนิยมที่นายทุนเป็นใหญ่ ทุนมากได้เปรียบทุนน้อย เสมือนมือยาวกว่า สาวได้สาวเอา ปลาใหญ่กินปลาเล็ก ปลาน้อย นั้นเอง

นอกจากบทกวีจะสะท้อนถึงแนวคิดสังคมนิยมที่แสดงถึงความทุกข์ของกรรมกร ผู้ใช้แรงงาน และโจมตีระบบทุนนิยมแล้ว บทกวียังแสดงถึงหน้าที่ลักษณะสำคัญของความเป็น “บทกวีเพื่อชีวิต” ที่ฉายภาพความเป็นจริงของสังคม รวมถึงปลุกเร้าให้เกิดการเรียกร้องต่อสู้ ตามแนวทางสังคมนิยม ดังที่ตอนท้ายของบทกวีที่ว่า “จกกูตะโกนก้อง จกเรียกร้องความเป็นไท” เป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการหลุดพ้นออกจากสังคมที่นายทุนเป็นใหญ่ ตามแนวคิด แนวทางสังคมนิยมอีกด้วย

บทกวีที่ใช้ชื่อว่า “ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ” เขียนเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2515 พิมพ์ครั้งแรกในวารสาร “ชาวบ้าน” ฉบับที่ 7 ปีที่ 1 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2515 ดังความว่า (มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลาคม, 2546, หน้า 35)

ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ	เสียงเหยียบย่ำของชนชั้น
กระหึ่มก้องมานานครัน	ว่าฟ้านั้นคือเทวดา
ฟ้าสูงมันกดขี่	ว่าดินนั้นไร้เดียงสา
เป็นทาสต้องพึ่งพา	หากขาดฟ้าจกขาดใจ
เราดินต้องเป็นดิน	จกโบยบินได้อย่างไร
แต่ดินก็มีใจ	ประกาศให้ฟ้ามั่นรู้
ช่องว่างระหว่างชั้น	ถูกแบ่งกันปันกันอยู่
ต่ำทรมานคือดินกู	ฟ้าอาจชูเพราะค่าลวง
ดินนี้เลี้ยงชีวิต	สรรพลึงสติเล็กใหญ่หลวง

สินทรัพย์ล้ำค่ามีทั้งปวง แต่ฟ้าช่วงชิงสิ่งนี้ไป
 จักโน้มฟ้าให้เทียมดิน หวังหลอกกินอีกนั้นอย่าหมาย
 ช่องว่างระหว่างชั้นอันตรราย จักทำลายให้ยับอยู่กับมือ

จากบทกวีนี้ แสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบ อุปมาระหว่างชนชั้น โดยที่ “ฟ้า” เป็นตัวแทนของชนชั้นสูง หรือชนชั้นที่ได้เปรียบในสังคม อันมีความหมายแฝงถึงเจ้านาย ขุนนาง ข้าราชการ รวมถึงนายทุน คนร่ำรวย ส่วน “ดิน” เป็นตัวแทนของชนชั้นล่าง หรือชนชั้นที่เสียเปรียบในสังคม อันมีความหมายแฝงถึงคนยากคนจน กรรมกร ผู้ใช้แรงงาน ชาวนา ชาวไร่ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของช่วงเวลาในสังคม เศรษฐกิจในยุคที่ผู้เขียนบทกวี มีชีวิตอยู่ในสมัยดังกล่าว และต้องการนำเสนอความแตกต่าง ช่องว่างระหว่างชนชั้นออกมาในบทกวี โดยใช้แนวคิดสังคมนิยมที่เน้นในเรื่องความไม่เท่าเทียมระหว่างชนชั้น รวมถึงชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของชนชั้นที่ต่ำกว่าว่าไม่ได้ด้อยค่ากว่าแต่อย่างใด แต่กลับถูกช่วงชิง กัดขี้จากอีกชนชั้น ทำให้เกิดความเสียเปรียบ ดังวรรคที่ว่า “ดินนี้เลี้ยงชีวิต สรรพสิ่งสถิตเล็กใหญ่หลวง สินทรัพย์ล้ำค่ามีทั้งปวง แต่ฟ้าช่วงชิงสิ่งนี้ไป” และการที่จะทำให้ฟ้าเท่าเทียมดินได้ หรือทำให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างชนชั้นได้นั้น บทกวีก็ได้เสนอแนวทางสังคมนิยม ปลุกเร้าใจชนชั้นล่างให้เห็นถึงอันตรายของความแตกต่างระหว่างชนชั้น ดังวรรคที่ว่า “จักโน้มฟ้าให้เทียมดิน หวังหลอกกินอีกนั้นอย่าหมาย ช่องว่างระหว่างชั้นอันตรราย จักทำลายให้ยับอยู่กับมือ” นั่นคือ ความหมายแฝงที่สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการรุนแรง (จักทำลายให้ยับอยู่กับมือ) การโค่นล้ม ปฏิวัติ ตามแนวคิดสังคมนิยมนั่นเอง

บทกวีที่ใช้ชื่อว่า “คนคนนี้แหละคน” เขียนเมื่อ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2517 พิมพ์ครั้งแรกในวารสาร “อ.ม.ธ. รายเดือน” ฉบับปฐมฤกษ์ เดือนกันยายน พ.ศ. 2517 ดังความว่า (มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลาคม, 2546, หน้า 57)

คนคนนี้แหละคน	คือมวลชนอันไพศาล
เข้มแข็งแกร่งแรงงาน	โลกก้าวมาด้วยมือคน
หลายยุคคนต่อสู้	กับศัตรูประชาชน
รู้เล่ห์อุบายกล	อันต่ำช้าที่ลามกาย
คนนี้จะยอมตัว	ยอมเอาหัวเป็นถวาย
เพื่อโค่นล้มสังคมร้าย	สร้างยุคใหม่ให้ระบิล
ถึงถ้อยที่ร้อยคำ	จะเหยียบย่ำให้จมดิน
ก้นโคตรให้แหลกสิ้น	แต่คนยังประกาศตัว
ถึงเกือบกระเทียบทับ	จนแหลกยับก็ไม่กลัว
น้ำเลือดที่นองตัว	จะดื่มกินให้สาใจ
ถึงปิ่นก็เถอะปิ่น	เจ้าข่มขืนก็เพียงกาย
แต่ใจนี้สู้ตาย	ไม่ยอมแพ้แก่ปลายปิ่น
ถึงคุกก็เถอะคุก	เจ้าฝากทุกซึกก็ชั่วคิน
กฏปิ่นอำนาจปิ่น	จะแข็งขึ้นจนยามตาย
ฟ้ามีดกาฬทมิฬ	จะเหดหินสักเพียงใด
กดหัวให้กลัวตาย	อา . . . เจ้าหมิ่นความเป็นคน
เล่ห์ร้ายอันกาลิ	คนหรือมีจะอับจน
คนคนนี้แหละคน	จะกัดฟันจนสู้ตาย

จากบทกวีนี้ แสดงให้เห็นถึงการยกย่อง “มวลชนอันไพศาล” โดยเฉพาะชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ซึ่งมีจำนวนมาก และเป็นพื้นฐานของพลังการต่อสู้ของแนวคิดสังคมนิยม กลุ่มคนเหล่านี้ยอมที่จะพลีกาย ถวายชีวิตเพื่อโค่นล้มสังคมที่กดขี่ โดยไม่กลัวอำนาจของปิ่น ของอาวุธร้ายใดใด ไม่กลัวว่าจะถูกจับกุมคุมขัง ถึงแม้จะโดนขัง คุกก็ขังได้เพียงกาย แต่มีใจที่จะ

ขังจิตใจที่ไม่ยอมพ่ายแพ้ได้ เป็นบทกวีที่ปลุกเร้า กระตุ้นให้ชนชั้นผู้ใช้แรงงานเห็นถึงความสำคัญ เห็นถึงพลังของชนชั้นตนเอง ในการสร้างสรรค์สังคมนิยมได้ชัดเจนอีกบทหนึ่ง

บทกวีที่ใช้ชื่อว่า “มีแรงเอาไว้เพื่อ?” เขียนเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2516 พิมพ์ครั้งแรกใน “มหาราชฎูร์” ฉบับวรรณกรรมเพื่อชีวิต ฉบับพิเศษ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 ดังความว่า (มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา, 2546, หน้า 47)

มีแรงเอาไว้เพื่อ	ให้เขาเถื่อกระนั้นฤ?
ใช้แรงปานกระปือ	เท่านั้นฤน่ายินดี?
มีแรงให้โขกสับ	ให้เหล็กยับชั้วตาปี
โยหนอบปราณี	บันดาลขึ้นรินอุรา
เขาขุนเขาคอยเลี้ยง	เขากล่อมเกลี้ยงเป็นชีข้า
มัวคอยเขาเมตตา	ดินกลบหน้าก็ไม่มี
ปรือปรนผู้เป็นนาย	ดั่งวัวควายบ่ได้ดี
หมดหวังความปราณี	ผู้กดขี่ที่ทรमान
ปวงทาสยอมเป็นไท	เมื่อรวมใจเข้าต่อต้าน
ต่อเนืองกระแสดธาร	ทุ่มทะยานทลายตรวน
ดินฟ้าบ่ออาทร	แม้ทุกซัรอนบ่เคยครวญ
เพียงทำตามกระบวน	บ่ดีดดินฤเห็นหน?
ปฏิวัติจัดโลก	ให้พ้นโศกชีพวงชน
สังคมสมภาพดล	ชีวิตขึ้นชัยเขวง

จากบทกวีนี้ จะเห็นได้ว่า มีกลวิธีการแต่งในเชิงตั้งคำถามต่อชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ให้ตระหนักถึงกำลังร่างกายของพวกเขา ซึ่งเป็นปัจจัยในการผลิต ก่อให้เกิดรายได้แก่ชนชั้นนายทุน แต่ร่างกายเหล่านั้น ต้องแลกมาด้วยการยอมถูก “โขกสับ” (กดขี่) มาเป็นระยะเวลาชานาน เป็นเรื่องที่น่ายินดีหรือไม่ว่าง บกวีแสดงถึงการปลุกใจให้แรงงาน ไม่ควรยอมรับกับการกดขี่ ควรที่จะรวมใจต่อต้าน เพื่อความเป็นไท เป็นอิสระ โดยวิถีทางของสังคมนิยม นั่นคือการปฏิวัติ นั่นเอง ดังวรรคที่ว่า “ปฏิวัติจัดโลก ให้พ้นโศกชีพวงชน”

บทกวีที่ใช้ชื่อว่า “ธงปฏิวัติ” เขียนเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 พิมพ์ครั้งแรกใน “มหาราชฎูร์” ปีที่ 2 ฉบับที่ 9 วันที่ 3-10 มีนาคม พ.ศ. 2516 ดังความว่า (มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา, 2546, หน้า 42)

จำจำไว้เถิดเรา	บนปลายเสาคือธงไชย
พลีชีพสัดสัดไป	สง่าพรายคือมวลชน
จงจงละลิวโลด	วิ่งกระโดดไปบันดล
สาวเชือกอันอยู่บน	สียอมตนเป็นง้วน
ธงไชยประชากร	จะคลายร้อนเพราะไร้มาร
ดวงใจจะแบ่งบาน	แม้โลหิตจะหลังริน
คือผาอันหนาแกร่ง	ถึงยุทธ์แย่งบ่พังกินท์
กองกายที่ถมดิน	จะยืนหยัดทุกคราวครา
เหนือไคลที่ไหลอาบ	จะกำซาบอยู่ซิมตา
เตือนใจให้ไฟหา	อิสรมานุษย์ชน
จำจำไว้เถิดเรา	บนปลายเสาคือมวลชน
โถมทุมกองกายตน	ปฏิวัติแผ่นดินไทย

จากบทกวีนี้ ชี้ให้เห็นถึงความพยายามในการปลุกเร้า ปลุกใจให้มวลชน ให้เห็นถึงปลายทางแห่งการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อสังคมที่ดีกว่าเก่า โดยมวลชนดังกล่าว ก็เน้นไปที่ “ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน” อีกเช่นเคย ตามแนวทางของสังคมนิยม ดังจะเห็นได้จาก “เหงื่อโคลที่ไหลอาบ จะกำซาบอยู่ซึ่มตา” คือ ภาพสะท้อนของกลุ่มคนผู้ใช้แรงงาน ทำงานจนเหน็ดเหนื่อย เหงื่ออาบร่างกาย หากกลุ่มคนเหล่านี้รวมพลังกัน “ธงไชย” คือ ความหมายแฝงแห่งสังคมใหม่ ย่อมเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ บทกวีเสนอให้ท่อมกายท่อมใจ เปลี่ยนแปลงแผ่นดินไทย โดยการปฏิวัติ ตามแนวคิดของสังคมนิยมด้วย

บทกวีที่ใช้ชื่อว่า “ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน” เขียนเมื่อ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2515 พิมพ์ครั้งแรกใน “บทกวีเพื่อชีวิต” โดยสหพันธ์นักศึกษาเสรีแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517 ดังความว่า (มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา, 2546, หน้า 39)

ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน	คำคนหมิ่นกตกินใจ
กตเราเป็นข้าไท	ทาสรับใช้! ข้าคนคือ?
เสียดแทงแสบใจ	คำว่าไพร่หน้าตาชื่อ
โง่งาราวกระบือ	มีคาชื่อสวมใส่คอ
เขาว่าเราเป็นไพร่	จักเจ็บใจเท่าใดหนอ
ถือขั้วยังไม่พอ	ยังเหยียบคอกจิกกบาล
ตีต้อนกตขี่เรา	สูบลือดเอาเป็นอาหาร
กินสูงเป็นสันดาน	วางท่าปานสำรวยตา
ใครเล่าเอาแรงกาย	โถมแรงใจเสาะสรรหา
อาหารละลานตา	ให้โลกหล้าได้ตีมกิน
เขาอ้างเจ้าบุญคุณ	เนรคุณพวกเราลิ้น
ล้วนเล่ห์ตระหวัดลิ้น	ฟ้าแผ่นดินมีอะไร
เขามีลิ้นสองแฉก	ที่ซ่อนแทรกความชั่วร้าย
เราคงทนอย่างไร	จะล้างอายให้ลิ้นปลิ้น

จากบทกวีนี้ แสดงให้เห็นถึงการเปิดโปงถึงความชั่วร้ายของชนชั้นสูงในสังคม ที่คอยกดขี่ชนชั้นล่าง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ตามแนวคิดสังคมนิยม โดยฉายภาพของสังคมไทยที่มีความแตกต่างระหว่างไพร่ฟ้ากับข้าแผ่นดิน พร้อมทั้งตั้งคำถามต่อชนชั้นล่างว่า “เราคงทนอย่างไร” กับการหลอกลวงของอีกชนชั้น รวมถึงเสนอว่าถ้าไม่ทนก็ต้องหาทางออกโดยการ “จะล้างอายให้ลิ้นปลิ้น” ซึ่งคือความหมายแฝงแห่งการโค่นล้ม ปฏิวัติสังคมเก่า เพื่อนำไปสู่สังคมนิยมใหม่ที่ปราศจากชนชั้น ทั้งนี้ บทกวียังคงปลุกเร้า ปลุกใจชนชั้นแรงงาน รวมถึงชาวนา ข้าราชการ ผู้ผลิตอาหาร ให้เห็นถึงความสำคัญ เห็นคุณค่าของชนชั้นตนเอง เห็นถึงพลังว่า “ใครเล่าเอาแรงกาย โถมแรงใจเสาะสรรหา อาหารละลานตา ให้โลกหล้าได้ตีมกิน”

บทกวีที่ใช้ชื่อว่า “ประชา” เขียนเมื่อ สิงหาคม 2515 พิมพ์ครั้งแรกใน “สังคมนิยมปริทัศน์” ฉบับที่ 11 ปีที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ดังความว่า (มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา, 2546, หน้า 36)

ประชาโอ้ประชา	หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน
เหงื่อไหลโคลย้อยริน	เปรี้ยวเค็มลิ้นกินน้ำตา
แรงงานสารพันสู้	ไร้อรรถาพมายา
สังคมนคนชาวฟ้า	ชากศักดิ์นาคอยเกาะกิน
สังคมนคนกินคน	ขยี้ป่นคนชาวดิน
ออมอาชดหนี้สิน	ทาสติดดินดินแดนยัน
แววตาดำหน้าหมองคล้ำ	ตาดำดำระกำกำกัน

หลงเหลือหลงคำมัน	ชะตานั้นฟ้ากำหนด
ซากเดนเศษมนุษย์	มาเกิดผิดมีแต่คด
สุขเลือดเชื้อดเนื้อหมด	ทวยศจงได้คิด
ลืมนตาอ้าปากกู่	เราทุกผู้กู่ชีวิต
แรงงานคือผลผลิต	เจ้าแห่งฟ้าไม่เคยมี
ประชาคือประชา	เจ้าแห่งฟ้าธรณี
เงยหน้าอ้าปากซี	พลังมีรีร้อย

จากบทกวีนี้ แสดงให้เห็นถึงการสะท้อนภาพความลำบากของประชาชน คนใช้แรงงาน ซึ่งถูกกดขี่จากนายทุน รวมถึงชนชั้นสูงในสังคม โดยการฉายภาพความลำบาก ทุกข์ยากดังกล่าว มีทั้งเรื่องหนี้สิน การขูดรีด ความเหนื่อยยากจากการใช้แรงงานเข้าแลกรายได้ที่ไม่เป็นธรรม เพราะฉะนั้น ตามแนวทางสังคมนิยม แรงงานซึ่งคือปัจจัยในการผลิต จึงต้อง “ลืมนตาอ้าปากกู่” คือออกมาเรียกร้องความเป็นธรรม ควรจะ “เงยหน้าอ้าปากซี” เพราะ “พลังมีรีร้อย” นั้นหมายถึงพลังของแรงงาน เป็นพลังหลักของแนวทางสังคมนิยม ที่บทกวีต้องการปลุกเร้า ปลุกใจให้ชนชั้นเหล่านี้ตระหนัก และรวมพลังเปลี่ยนแปลงสังคม

บทกวีที่ใช้ชื่อว่า “หยาดเหงื่อและแรงงาน” เขียนเมื่อ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 พิมพ์ครั้งแรกใน “เอเชีย” ฉบับที่ 20 วันที่ 15-21 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 ดังความว่า (มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา, 2546, หน้า 56)

แรงงานคืออำนาจ	พลังกวมมหาศาล
แท้เลือดอันตระการ	ที่กูรีดเป็นเหงื่อริน
เหนื่อยยากกุกินดี	ทั้งตาปีกุนสิ้น
แรงกู่ที่สูกิน	คือเลือดคนที่ทนมตรม
เลือดสดที่หยดหยาด	ทุกหยดหยาดราวเม็ดคม
กรีดเนื้อเพื่อสังคม	ที่คนจนคอยแบกทูน
สูสร้างกฎของสู	มีนเมากู่ให้เกื้อกูล
กฏสูคือดับสูญ	ความเป็นคนที่กูมี
ใต้ฟ้าครามมืดมน	เดือนดาวหม่นไรแสงสี
ไข่คงชั่วตาปี	ทะมินง้าคำคอคคน
ฟ้าใหม่อันใสสด	ย่อมปรากฏแสงทองยล
ด้วยใจไม่จ้านน	จะพลิกพื้นให้ขึ้นบาน
แรงงานคืออำนาจ	พลังกวมมหาศาล
แท้เลือดอันตระการ	ที่กู่ทาบาบแผ่นดิน
เหนื่อยยากกุกินดี	ทั้งตาปีกุนสิ้น
เลือดกู่ต้องเป็นกิน	แก่มวลกู่ไข่สูครอง

จากบทกวีนี้ ในแง่ของภาษา มีการใช้ภาษาที่ดูตื้น แสดงถึงความลำบาก เหนื่อยยากของชนชั้นผู้ใช้แรงงานอย่างหนักหนาสาหัส เพราะกวีต้องการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของชนชั้นตนเอง เพราะ “แรงงานคืออำนาจ พลังกวมมหาศาล” เป็นพื้นฐานของพลังประชาชนในการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ตามแนวคิดสังคมนิยม มีการเปรียบเทียบถึง “ใต้ฟ้าครามมืดมน” นั้นหมายถึง สังคมแห่งการกดขี่ โดยชนชั้นนายทุนทำให้แรงงานลำบาก ดังนั้น หากชนชั้นแรงงานไม่จ้านน “ฟ้าใหม่อันใสสด ย่อมปรากฏแสงทองยล” อันมีความหมายแฝงถึง สังคมนิยม สังคมใหม่ที่ดีกว่าเดิม ที่ไร้การกดขี่ ขูดรีด จะเกิดขึ้น

บทกวีที่ใช้ชื่อว่า “มวลชนปฏิวัติ” เขียนเมื่อ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2516 พิมพ์ครั้งแรกใน “มหาสารภูธร” ฉบับที่ 5 ปีที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2517 ดังความว่า (มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา, 2546, หน้า 51-52)

มวลชนปฎิวัติ	อำนาจรัฐมุ่งชิงมา
หยิบยื่นแก่ประชาชน	ต้องอาบเลือดหลังโลมกาย
น้ำเหวี่ยงที่หลังริน	กำซาบดินและเนื้อทราย
ผอมแห้งเหมือนซากตาย	อันยังเกร็งที่ยืนตน
คนมากล้นลำเค็ญ	คือคนเป็นเหยื่อของคน
คนน้อยคอยอยู่บน	ครองบัลลังก์ทมิฬมาร
ระบอบคนกินคน	มีหรือพ้นคนต้ำนทาน
เลวทรามย่อมแหลกลาญ	มีอาจารย์อยู่ยืนยาว
ร้อยใจร้อยแรงกาย	ร่วมจุดหมายอันงามพราว
ดูเด่นเช่นเดือนดาว	ส่องกระจ่างทางมีดมน
หยุดคลื่นปฎิวัติ	เหมือนกำหมัดชด์หน้าตน
กระแสดคลื่นมวลชน	มีอาจล้างมลายสูญ
มีแต่จะรุ่งโรจน์	ก้าวกระโดดทวิคูณ
มวลคลื่นกระหน่ำหนุ่น	และต่อเนื่องเป็นสายธาร
ธารทองของชีวิต	เป็นผลผลิตของคณงาน
ลงแรงสำแดงการ	จะหาญมุ่งพลิกธรณี
กำจัดทุนนิยม	เชื่ออาจมอันกาลี
จักรพรรดิกระฎุมพี	และกากเดนศึกดินา
สร้างรัฐประชาชน	ให้ค่าคนจงตรึงตรา
ต่อไปในได้ฟ้า	จักหยดยืนอย่างทะนง

จากบทกวีนี้ จะเห็นได้ว่า เป็นการตีแผ่ระบบสังคมเก่า ที่มีทั้ง “กระฎุมพี” “ศักดินา” “ทุนนิยม” ซึ่งถือเป็นชนชั้นขั้วตรงข้ามของชนชั้นล่าง ตามแนวคิดสังคมนิยม เป็นการแสดงให้เห็นถึงการโจมตีสิ่งไม่ดีงามในระบบดังกล่าว และเชิดชูชนชั้นแรงงาน คนยากคนจนว่าถ้ารวมตัวกันได้ จะเป็นตั้ง “ธารทองของชีวิต เป็นผลผลิตของคณงาน ลงแรงสำแดงการ จะหาญมุ่งพลิกธรณี” นั้นหมายถึงจะสามารถปฏิวัติ กำจัด “ระบอบคนกินคน” ให้หมดสิ้นไปได้ กระทั่ง “สร้างรัฐประชาชน” ขึ้นมาใหม่ได้

บทกวีแสดงถึงพลังในการปลุกเร้า ปลุกใจแรงงานอีกเช่นเคย ตามทางของสังคมนิยม เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงพลังมวลชนคนใช้แรงงาน ดังจะเห็นได้จาก “ร้อยใจร้อยแรงกาย ร่วมจุดหมายอันงามพราว ดูเด่นเช่นเดือนดาว ส่องกระจ่างทางมีดมน” ถ้าแรงงานร่วมแรงร่วมใจ สามารถที่จะช่วยนำทางมวลชนให้เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงสังคมได้ ดังชื่อบทกวี “มวลชนปฎิวัติ” ดังนั้น บทกวีนี้ จึงถือเป็นบทหนึ่งของรวิ โคมพระจันทร์ ที่มีเนื้อหาที่ใช้คำตรงไปตรงมา อันสื่อถึงแนวทางการปฏิวัติตามแนวทางสังคมนิยมที่ชัดเจนอีกบทหนึ่ง

ตัวอย่างของบทกวีเพื่อชีวิตของรวิ โคมพระจันทร์ ที่ผู้เขียนนำมาเสนอในบทความข้างต้นนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นบทกวีที่สะท้อนถึงแนวคิดสังคมนิยม ส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่สะท้อน ตีแผ่ถึงความทุกข์ยาก เดือดร้อนของชนชั้นแรงงาน กรรมกร ซึ่งเป็นพลังหลักของแนวคิดสังคมนิยม มีส่วนสำคัญที่จะโค่นล้มสังคมที่เกิดจากการกดขี่ของนายทุน เพื่อสร้างสังคมใหม่ที่ปราศจากสิ่งเหล่านี้ แนวคิดเหล่านี้ นักศึกษา ปัญญาชนยุคสมัยนั้น ได้รับมาจากในมหาวิทยาลัย จากการอ่านงานเขียนทฤษฎีสังคมนิยม การเมือง ทำให้พวกเขาซึ่งเป็นปัญญาชนหัวก้าวหน้าเกิดการตื่นตัวทางความคิดที่จะนำเสนอออกมาให้คนในสังคมรับรู้ เพื่อสร้างสังคมใหม่ที่ดีกว่าเดิม อย่างไรก็ตาม สุดท้ายแล้ว แนวทางสังคมนิยมตามทัศนะของปัญญาชนเหล่านี้ ก็ไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ เพราะกลไกทางสังคม การเมืองของสังคมไทยที่ได้เปรียบกว่า เข้มแข็งกว่า ซึ่งในรายละเอียดนั้น ผู้เขียนมิขอกล่าวถึงในบทความนี้ เพราะอยู่นอกเหนือประเด็นการศึกษา วิเคราะห์

6. บทสรุป

จากการศึกษา วิเคราะห์ “สังคมนิยม ในบทกวีเพื่อชีวิตของรวิ โดมพระจันทร์” ซึ่งเป็นบทกวีเพื่อชีวิตยุคศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน (14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-6 ตุลาคม พ.ศ. 2519) ทำให้เห็นถึงมุมมองต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษารวมทั้งในแง่ภาษา วรรณกรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาบทกวี ไม่เพียงแต่ศึกษาถึงในแง่ของความงดงาม สละสลวยทางภาษา ทางวรรณศิลป์ สัมผัสนอก สัมผัสใน ที่สร้างความรื่นรมย์ใจแก่ผู้อ่านเท่านั้น แต่บทกวี โดยเฉพาะบทกวีเพื่อชีวิตยังชี้ให้เห็นถึงภาพทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ในช่วงสมัยที่ผู้เขียนบทกวีนั้น ๆ มีชีวิตอยู่

2. เนื้อหาบทกวีเพื่อชีวิตของรวิ โดมพระจันทร์ ที่สะท้อนถึงแนวคิดสังคมนิยม มักจะนำเรื่องราวความทุกข์ยากของชนชั้นกรรมกร หรือผู้ใช้แรงงานมานำเสนอ เพราะคนกลุ่มนี้คือชนชั้นหลักที่เป็นพลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคม

3. เนื้อหาของบทกวีเพื่อชีวิตของรวิ โดมพระจันทร์ มีพลังในการปลุกเร้า ปลุกใจมวลชน คนใช้แรงงาน สะท้อนถึงการต่อสู้ระหว่างชนชั้นทางสังคมตามแนวคิดสังคมนิยม เพราะการปลุกเร้า ปลุกใจดังกล่าวนำมาซึ่งความต้องการโค่นล้ม ปฏิวัติ เพื่อสร้างสังคมใหม่ที่ไม่ต้องการการกดขี่จากนายทุน ดังนั้น อาจเป็นการจุดประกายความคิดของกวีรุ่นใหม่ในการสร้างสรรค์บทกวีที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพสังคมในปัจจุบันที่ก่อให้เกิดความทุกข์ยากของคนในสังคม เป็นการปลุกใจให้ลุกขึ้นสู้ ไม่ยอมแพ้ต่อปัญหา โดยใช้บทกวีเป็นเครื่องมือทางความคิด หรืออาวุธทางปัญญา

4. การศึกษาบทกวีเพื่อชีวิต ในมุมมองการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดสังคมนิยม มีประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมกับการเมือง เพราะชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม การเมือง ว่า มีส่วนเชื่อมโยงกัน บทกวีเพื่อชีวิตซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมสามารถสะท้อนภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ดีแฉให้เห็นถึงด้านร้าย ด้านดีของสังคม การเมือง เศรษฐกิจได้

5. บทกวีเพื่อชีวิตของรวิ โดมพระจันทร์ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาในมหาวิทยาลัยในยุคสมัยก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ว่า นักศึกษาปัญญาชนในยุคดังกล่าว มีความตื่นตัวทางความคิด และนำความคิดที่ได้จากการอ่าน การเรียนรู้มาถ่ายทอดสู่สังคม ด้วยช่องทางที่ตนเองถนัดไม่ว่าจะเป็นบทกวี บทเพลง หรือนิยายที่สะท้อนภาพของสังคม การเมือง เศรษฐกิจในขณะนั้น

6. เนื่องด้วยบทความมีเนื้อที่จำกัด ทำให้ผู้เขียนยกตัวอย่างบทกวีเพื่อชีวิตของรวิ โดมพระจันทร์มาแนะนำเพียงบางบท แต่ทั้งหมดนั้น ล้วนมีเนื้อหาที่สะท้อนถึงแนวคิดสังคมนิยม ยังมีบทกวีเพื่อชีวิตของกวีเพื่อชีวิตท่านอื่น ๆ ที่อยู่ในยุคเดียวกับรวิ โดมพระจันทร์ ตามที่ผู้เขียนได้เขียนกล่าวถึงข้างต้น เช่น วัฒน์ วรรณยางกูร, สถาพร ศรีสังข์, วิสา คัญทัพ เป็นต้น ผู้เขียนหวังว่ามุมมอง การวิเคราะห์เหล่านี้ จะเป็นประโยชน์ต่อท่านที่สนใจ นำไปต่อยอดศึกษาเพิ่มเติม โดยศึกษาบทกวีเพื่อชีวิตของกวีท่านเหล่านี้ ในแง่มุมเดียวกันนี้ หรือแง่มุมอื่น ๆ ต่อ ๆ ไป

7. เอกสารอ้างอิง

- ฉันทิมา อ่องสุริย์. (2526). *วิเคราะห์ลัทธิคอมมิวนิสต์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โชคชัย สุทธาเวศ. (ม.ป.ป.). *ฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวาในทางการเมืองกับรัฐธรรมนูญไทยฉบับใหม่*. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2564, จาก <https://prachatai.com/journal/2020/02/86328>
- ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนกุล. (2525). *รวมบทร้อยกรอง 25 กวี*. กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์.
- ทีปกร (จิตร ภูมิศักดิ์). (2515). *ศิลปะเพื่อชีวิตประชาชน*. นครหลวง: สำนักพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา. (2546). *รวิ โดมพระจันทร์: ตื่นเกิดเสรีชน และงานคัดสรร*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2541). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุขุม นวลสกุล. (2557). *การเมืองและการปกครองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. (2524). อันโตนิโอ กรัมสกี กับทฤษฎีการครองความเป็นใหญ่. *ปาจารย์สาร*, 8(6), 145-172.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. (2557). *ใครเป็นซ้าย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์.
- อนุช อภาภิรม. (2522). *ทฤษฎีประวัติศาสตร์และสังคม*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มนางนวล.
- Ayers, A. J. (2008). *Gramsci, political economy, and international relations theory: Modern princes and Naked emperors*. New York: Palgrave Macmillan.

